

**Prezantasyon rapò sou komin Abriko aprè pasaj siklon matye nan kad rechèch sou Enpak
Depa ONG.**

Se Roseline Lamartinier ki reyalize travay sa a

Mas 2017

Tab matyè yo

Remèsiman1

Rezime2

Entwodiksyon3

Difilikte rankontre5

Avantaj5

2- Prezantasyon Abriko6

3- Konsekans Sikelon Matye sou komin Abriko7

4. Popilasyon an met tèt ansanm apre pasaj sikelon nan10

5- Pèsepsyon popilasyon an sou otorite lokal yo, ONG ak Leta11

Jan popilasyon an wè travay aktè yo11

6- Èd ki vini depaman ak vrè bezwen popilasyon an12

Foto Èd popilasyon an te resevwa14

7. Èd imanite bay viziblite pou enstans kap entèveni15

8. Popilasyon an gen yon evalyasyon miks sou leta16

9. Konklizyon17

10. Rekòmandasyon:17

Anèks**Error! Bookmark not defined.**

Remèsiman

Mwen vle di yon mèsi espesyal ak tout moun nan komin Abriko ki te pèmèt travay sa reyalize paske san kontribisyon yo travay sa a pa t ap posib.

Yon gwo mèsi ak fanmi dakèy mwen mesye Rechel ak madanm li Gertha, pitit li yo, san mwen pa blyie chyen li ki se “bouch ki di” ki toujou ap siveye’m lèswa lè map travay

Mèsi ak tout moun, asosyasyon ki te ede nou jwenn enfòmasyon sou komin nan tankou APA ki te toujou prè pou bay enfòmasyon, SOFA, moun nan mityèl solidarite yo.

Mèsi ak Doktè Duvilaire, Dr Amos, Michælle de Verteuil, Jean Claude Fignole, Juge Vernet, Onel Louis, madan Carol, responsab SOFA.

Mèsi espesyal ak katèl Meri Abriko a ak estaf restoran mijan, pwofesè Viktò, Georges Baduel.

Remèsiman ak tout moun ki te rann rechèch sa a posib.

Yon remèsiman espesyal pou Pwofesè Marck schuller , pwofesè Ilionor Louis pou fason yo dirije rechèch sa a san fòmasyon yo ak rigè yo travay sa patap posib

Gwo mèsi ak chofè Banave ki toujou disponib, devwe pou kondwi nou sou teren

Pou fini yon chay remèsiman pou NSF pou finansmanl ak inisyativ li ki pèmet travay rechèch sa a reyalize ”.

Mèsi ak Fakilte Etnoloji ki te aksepte patenarya sa ki pèmet jounen jodia travay rechèch sa reyalize

Rezime

Travay sa se yon etid ki fèt sou pasaj siklòn Matye nan komin Abriko ki se teren rechèch nou .Nan kad yon etid kap reyalize sou tèm enpak depa ONG yo nan kèk depatman peyi a. Nou te jije 1 nesesè aprè pasaj siklòn Matye a pou n t al founi je gade travay ak sèvis kèk aktè konsène te founi akpopilasyon an pou rive soulaje viktim yo ki nan dezolasyon ak latwoublay. Travay sa montre nou relasyon ki devlope nan mitan popilasyon an, relasyon ak pèsepsyon popilasyon an sou entans ki entèveni nan komin nan tankou otorite lokal yo , ONG yo epi Leta. Popilasyon an gen yon evalyasyon li fè sou de twa aktè sa yo e li montre aklè kouman pasaj siklòn nan pemèt yo wè vrèman kiyès nan aktè sa yo ki pèmet yo rale yon souf nan moman yo t ap resevwa pataswèl nan men la mizè. Popilasyon an pale de Leta a ki pa prezan e ki pa reponn ak atribisyon 1 ki se bòn gouvenans. Popilasyon an pale tou de otorite lokal yo ki se je Leta a ki ak fèb mwayen yo paka reponn ak bezwen popilasyon an. Nou wè kijan popilasyon an mete aksan sou sèvis ONG yo ofri menm si èd yo bay depaman de sa yo tap tann, men yo montre ONG yo prezan pase Leta ki li menm pèdi nan misyon 1. Yo pale de viziblite èd imanitè bay ak enstans kap entèveni nan komin nan. Popilasyon an, malgre li nan bezwen men 1 konnen sa ki priyorite pou li. Nou rive wè pasaj siklòn Matye a nan komin nan modifye oubyen chanje kèk done nou te genyen nan etid nou nan sezon ete a, bezwen ki te pi devan nan sezon ete a chanje.

Entwodiksyon

Rechèch se yon tèm polisemik, sa vle di ki gen plizyè definisyon. Se yon ansanm etid ak travay ki fèt ak metòd pa yon espesyalis oubyen yon chèchè ki gen pou objè bay lasyans jarèt. Nan tout sisyote rechèch rete yon eleman enpòtan. Nan kelke swa peyi nan mond lan, kit se peyi ki rich oubyen devlope, kit se peyi ki pòv oubyen sou devlope, rechèch rete yon eleman majè ki pèmèt moun pran konesans sou yon seri fenomèn ki egziste nan sisyote yo. Depi lontan yo te konn toujou ap fè rechèch nan tout kote nan tout rakwen pou chache konnen epi pran konesans de yon seri fenomèn ki egsiste e ki ap parèt chak jou. Rechèch se youn nan mwayen ki ka pèmèt moun konnen epi konprann kèk reyalite epi pataje konesans ak lòt moun sou reyalite sa yo. Fè rechèch se pa yon bagay ki fasil men ki pa difisil tou, sa mande sèlman anpil konpreyansyon, onète, pasyans, rigè ak pwofesyonalis nan kèlke swa domèn l ap fèt la.

Nan reyalizasyon rechèch sou Enpak depa ONG NSF ak patnè li NIU ansanm ak Fakulte Etnoloji ap reyalize nan kèk zòn nan peyi a sou kòdinasyon pwofesè Mark Schuller, pwofesè Ilionor Louis ak Pwofesè Daniel Felix kòm ko direktè rechèch la. Mwen te gen chans travay nan depatman Grandans espesyalman nan komin Abriko.

Rechèch sa a te gen plizyè faz ladann, yon faz fòmasyon ak preparasyon ki te debouche sou yon premye visit teren nan dat kite 17 ak 20 Dawout 2015 lan. Se te yon sòt inisyasyon ak prezantasyon rechèch la sou teren. Nou te rive fè kontak et repere kèk pwen GPS pou kreye yon katografi sosyal nan lide pou n te ka genyen yon vizyon global sou zòn nan. Travay sa a te pèmèt nou rive ak yon dezyèm faz nan dat ki te 08 ak 11 Janvye 2016 la ki se yon faz eksploratwa. Faz sila a, se te yon pre-ankèt ki te pèmèt nou pran konesans teren an e li te pèmèt nou pran kontak ak ankete yo. Li te pèmèt nou jije fyabilite ak validite zouti nou tap gen poun itilize nan lide pou nou ka rive pote amelyorasyon ak ajisteman nan enfòmasyon nap resevwa yo. E sa ta pral debouche sou yon twazyèm faz ki te faz reyalizasyon an. Lè sa a nou te rive reyalize yon ankèt ak plis pase san (100) moun nan komin Abriko sezón Ete pase a. Ankèt sa a te pèmèt nou rive etabli yon sèten relasyon konfyans ak popilasyon an, ki yo menm te santi yo alèz pou rive founi nou kèk enfòmasyon.

Siklòn Matye nan mwa Oktòb 2016 la te frape komin Abriko ki se tèren rechèch nou. Sityasyon sa a te agrave epi ogmante pwoblèm popilasyon an ki te deja nan difikilte pou jwenn yon seri

sèvis swa ki pa't egziste oubyen ki pa't rive nan komin nan. Pa rapò ak relasyon nou devlope ak popilasyon an nou te jije'l nesesè pou'n t'al pote soustyén nou ak solidarite nou ak popilasyon an ki viktим pandan pasaj siklòn sa a. Nan dat ki te 30 oktòb 2016 la, malgre difikilte ki te genyen nan kesyon wout ak risk kontaminasyon pa rapò ak kèk maladi ki te gentan ap fè dega nan kèk zòn, nou te rann nou nan gran sid sou kòdinasyon pwofesè Schuller. Nou te rive vizite kèk komin nan zòn ki se teren rechèch nou an ki te vrèman sakaje pou n pa di detwi pandan pasaj siklòn nan. Nou te visite 2 komin nan depatman Sid la, Kanperen ak Pòsali, ak 2 komin nan grandans lan, Abriko ak Pestèl. Ti visit sa a te pèmet nou rive ranfòse lyen ki te egziste ant nou ak popilasyon an epi kèk enstitisyon publik tankou Lameri.

Anvan visit sa a, nou te nan komin Abriko nan kad reyalizasyon yon ankèt sou empak depa ONG yo pandan sezon ete 2016 la. Lè sa a, nou te gen yon kòlèg etazinyen avèk nou. Nou te pase 8 semém sou teren. Nan premye semèn nan se te faz obsèvasyon ak entegrasyon kamarad etazinyen an nan kominote a. Nan lòt semèn yo nou te reyaliye ankèt la ak fè entèvyou yo. Nou te rive ranpli plis pase 100 kesyonè ak fè yon dizèn entèvyou. kòm zouti ankèt nou te genyen yon kesyonè ki te sou yon tablèt, epi nou te genyen yon gid pou entèvyou yo.

Pandan ete a nou te rive kolektyon pakèt enfomasyon sou komin nan, tankou relasyon moun ak moun nan kesyon pataj ak konfyans ki genyen ant vwazinaj, relasyon ak pèsepsyón moun genyen sou otorite lokal, leta, ak ONG, enfòmasyon sou lidè zòn yo, sou bezwen zòn yo elatriye.

Nan dat ki te 30 oktòb 2016 la, nan kad yon ti vizit nan komin nan, nan lide pou fè solidarite ak popilasyon an ki te viktим anba siklòn Matye a, nou pase wè kèk moun pou'n te ka swete yo kouraj ak fòs pou kontinye viv. Nou te rive pran kontak ak direktè meri a pou'n te jwenn kèk enfòmasyon sou evalyasyon Lameri te fè pandan ak aprè pasaj siklòn Matye a. Enfòmasyon sa yo te gen pou wè ak jan popilasyon an ap viv e jan l te viv moman sa a. Majistra yo te pale nou tou de bezwen popilasyon an ak atant li. Pandan pasaj nou nan ti vizit sa a nou te wè kijan komin nan te ravaje e prèske tout bagay te disparèt. Ti visit sa a ta pral pèmèt nou al akouche ti ankèt sou teren ki te fèt nan dat 19-23 desam 2016.

Nan lide pou'n jwenn bon jan enfòmasyon ak ranmase bon jan done sou komin nan nou te pwosede konsa: Obsèvasyon, ranpli kesyonè, fè entèvyou, fè foto epi anrejistre konvèrsasyon yo. Nou te rive pase vennsenk (25) kesyonè ak 6 fanm epi 19 gason ki gen soti 19 pou rive 62 lane ki

rete nan divès kwen nan komin nan. Nou te pran moun sa yo paske se yo nou te jwenn ki disponib nan kad yon echantiyon aleyatwa. Nou te rive fè 8 entèvyou ak kesyon ouvè kote nou te pran tan pou'n tandem ankete a ki t ap pale. Sa ki te pèmèt nou jwenn plis enfòmasyon.

Kòm obsèvasyon nou te pote anpil atansyon sou sa moun t'ap di sou pasaj siklòn nan tankou jan yo te viv li, jan yo te soutni youn lòt, jan leta santral te reyaji, jan otorite lokal yo te aji, sèvis yo jwenn nan men ONG yo, patisipasyon chak moun nan kominote a, atant yo, kwayans yo elatriye. Nou te gen chans tou pou'n te obsève distribisyón manje ki t'ap fèt nan komin nan. Sa ki te fè'n gade jan popilasyon an te òganize'l pou'l jwenn èd la ak jan yo te akeyi èd sa a. Nou te gade tou atitud moun yo ak reyaksyon yo fas ak èd y'ap resevwa a. Nou te visite kèk sit kote moun yo rete. Nou te rive vizite kèk kote moun yo konn pran detant yo tankou bò lanmè, sou kare, nan bouchi, vilaj pechè, nan pòtay pou'n site sa yo sèlman.

Difikilte rankontre

kòm difikilte se te koze tan ak mank disponiblite moun yo ki mete tout lespri yo nan kesyon distribisyón manje ki t'ap fèt ak ONG Samaritain's Purse. Sa te lakòz moun yo pa't dispoze pou bay enfòmasyon pandan peryòd distribisyón an. Malgre distribisyón ki tap fèt la se pa't pou moun nan sant vil la, men se te pou moun 2^{èm} seksyon, moun nan lòt seksyon ak sant vil la te rete ap tann epi asiste distribisyón an nan lide pou jwenn kichòy. Distribisyón an te fèt pendan 2 jou soti 20 pou rive 21 desam.

Kèk moun te dakò reponn kesyon men yo pa t vle pou n anrejistre vwa yo. Malgre difikilte sa yo nou te rive ranmase enfòmasyon kanmenm.

Avantaj

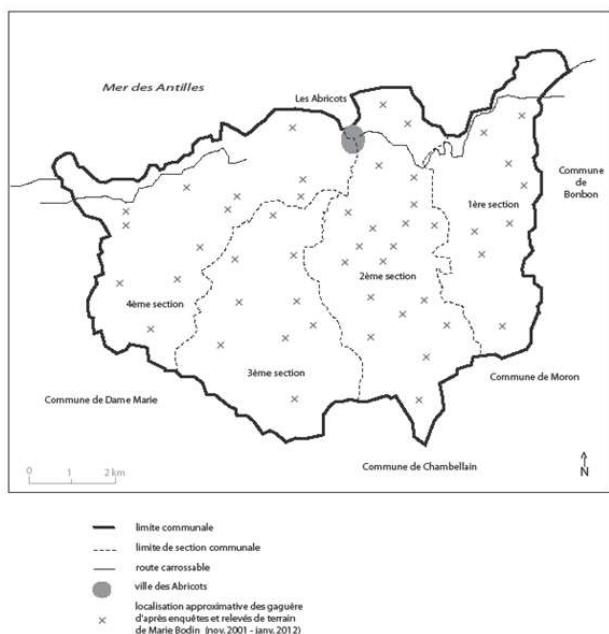
Kòm avantaj, nou te rive kolekte anpil enfòmasyon nan moman distribisyón yo t'ap fèt. Moman sa yo te ban nou posiblite pou'n obsève yon pakèt bagay tankou relasyon ki genyen ant moun ak moun nan popilasyon an, relasyon moun nan popilasyon an ak ONG yo, pèsepsyon moun yo sou èd y'ap resevwa a, relasyon yo ak otorite lokal yo, pèsepsyon yo genyen sou otorite lokal, ak leta, atitud yo genyen fas ak èd y'ap resevwaa epi viziblite ed imanitè bay a ONG ak kèk enstans nan leta a.

Kesyonè ankèt nou an te genyen plis pase yon senkanten kesyon 31 nan yo se te kesyon repons e lòt 19 kesyon yo te tou sèvi griy pou entèvyou.

Daprè repons nou jwenn ak kesyon nou yo, nou wè pasaj siklòn nan nan Abriko pote chanjman epi mete tèt ansanm nan mitan moun kap viv nan popilasyon an. Nan sezon Ete 2016 la, kèk moun te deklare pa gen tèt ansanm nan popilasyon akòz divizyon politik.

2- Prezantasyon Abriko

Abriko se yon komin nan Repiblik Dayiti ki twouvel nan depatman Grandans lan nan pwent prèskil sid la. Li bòne nan Nò ak nan Nòdwès ak lanmè karayib nan Lès ak komin Bonbon, nan Sidès ak komin Mowon, nan Sid ak komin Chanbelan epi nan Lwès ak komin DamMari. Sipèfisi li se 108 km²

Source: gc.revues.org

Administrasyon: li gen yen 4 seksyon kominal Anse du Clerc, Balisiers, Danglise La Seringue.

Demografi: Daprè done disponib Nan ane 2009 IHSI estime popilasyon an te genyen 34 262 abitan. Aprè seyis 12 janvye 2010 la anpil moun te rele goudou goudou popilasyon an te Ogmante lakoz moun ki te kite kapital la ak lòt zòn goudou goudou a te touche yo. Nou pa gen yon chif definitif ni ofisyèl ki disponib pou konnen ki kantite moun ki te vini nan komin nan, men daprè yon ansyen majistra komin nan popilasyon an ta sanble double .

Relyèf: li gen anpil Mòn sitou nan kote Sid, Sidès ak lwès, men nan kote Nò gen plèn

Ekonomi: Agrikilti, Pèch, Elvaj, komès.

Enfrastrikti : woutyè, pòtyè

Enstitisyon piblik: Yon meri ki se biwo majistra yo; yon komisarya ki se kote Lapolis tabli katye jeneral li; yon tribunal de pè ki se pi piti enstans ki egziste nan chèn jistis la ki la pou jere ti dosye; yon ti biwo DGI (kontribisyon) ki la pou ranmase lajan taks pou Leta, BEK (Biwo Elektoral Kominal) ki se enstans ki la pou jere dosye elekson nan komin nan, yon biwo agrikòl kominal (BAK) ki la pou ankadre tout aktivite agrikilti kap fèt nan komin nan, men li pa sanble yon biwo kap mache, yon lise ki se yon lekòl segondè (ki rive nan reto sèlman) ak yon sant sante (lopital) ki la pou bay popilasyon an swen.

3- Konsekans Siklòn Matye sou komin Abriko

Pasaj siklòn Matye sou peyi Ayiti sitou nan Depatman Grandans lan te yon veritab kastèt chinwa akoz gwo dega ak domaj Depatman an te sibi. Dega ki anrejistre yo swa sou plan materyèl ak lavi moun ta gen pou wè ak absans oubyen ensifizans Leta a nan kesyon sa a, swa konstriksyon anachik yo ak mank siveyans ki gen sou kesyon jesyon anviwòneman an. Popilasyon an lage toutouni menm jan ak anviwònman ki depafini sitou kouvèti vèjetal la. Anpil moun pèdi lavi yo, van pote ale pifò biwo piblik ak prive yo oubyen yo sibi gwo domaj. Sa rann popilasyon an vini pi vilnerab; moun yo ap viv yon sitiyasyon reziyasyon oswa akseptasyon pou yo ka rive jwenn yon soulajman ak kèk bezwen primè, tankou kay, sante, dlo, rad, manje elatriye. Pasaj siklòn nan nan komin Abriko lage anpil fanmi nan latwoublay, genyen ki pèdi fanmi yo tankou pitit yo, mari yo, madanm yo, frè yo, sè yo; gen lòt ki pèdi bêt yo, jaden yo, elatriye. Gen nan moun sa yo ki te deja nan difikilte pou yo viv epi siklòn nan vin rann yo pi mal. Moun yo vin nan plis nesesite epi yo pa gen okenn lòt mwayen pou yo soti kote yo ye a. Se Leta a ki ta dwe kanpe ak moun sa yo, men'l pa gen okenn mwayen disponib. Non sèlman Leta a pa't prepare pou sa e vin jwenn ak fèb mwayen'l yo, li paka rive reponn ak bezwen popilasyon an.

Nan nivo lokal, pandan pasaj siklòn nan konsèy minisipal la te degaje yo jan yo konnen ak fèb mwayen yo pou yo te fè kèk entèvansyon jan yo kapab. Premye entèvansyon yo te fè, se te kominike ak popilasyon an epi mete moun ki gen malè pandye sou tèt yo yon kote ki gen mwens risk ak danje. Nan kèk jou apre siklòn nan fin pase, yo te mete yon ekip sou tèren pou fè yon evalyasyon sou dega ki fèt nan komin nan epi pwodwi yon rapò sou sa. Nan rapò sa a ekip la te prezante kèk chif sou dega yo anrejistre epi prezante lis bezwen ki genyen yo. Nan tablo dega ki fèt nan zòn nan nap jwenn done yo.

Tablo 1: Analiz bezwen yo

Bezwen tou swit aprè siklòn nan (pi piti pase 6 mwa)	Bezwen ki ka tan tou piti (3 a 6 mwa)	Bezwen ki ka tan yon bon bout tan (plis pase 6 mwa)
<ul style="list-style-type: none"> -Manje, - Dlo potab, - kloròks, Akwatab, -Tant ak pwela, - Limyè endividyl e kolektif, -Medikaman pou sant sante ak medsen pèmanan 	<ul style="list-style-type: none"> -Materyo pou konstwi (tol, siman, fè, bwa, klou elatriye) -- manje - dlo 	<ul style="list-style-type: none"> - Kontriksyon lojman sosyo, - reyabitite enfrastrikti woutyè(pon pou machine ak pyeton Rekontriksyon baraj ki antoure vilaj la Etidye Posiblite pou deplase vilaj la mete Biwòt nan 4èm seksyon

Sous : Lameri Abriko, oktòb 2016

Selon yon rapò detaye Lameri te pwodwi nan dat ki te 7 oktob 2016 la ki rele “**Etat de la situation et estimation de la population et des dégâts humains et matériels de la commune des Abricots suite au passage de l'ouragan Matthew.**” Nan rapò sa a, anketè Lameri yo montre nan ki nivo popilasyon an touche. Yo mete chif sou byen materyèl ki pèdi, konstriksyon ki kraze oswa ki domaje epi sou bète ak moun ki ale.

Tablo 2: Dega siklòn Matye te fè nan komin Abriko

Kategori	Sa I genyen	Kantite
Sant akèy	Pa valab	15
Kantite moun ki te nan sant akèy	Pa valab	4463
Moun ki mouri	Pa valab	10
Moun ki blese	Pa valab	17
Lekòl	Detwi nèt	173
	Gen domaj	14
Kay	Kraze	973 ki te loje 982 fanmi

	Gen domaj	407 ki loje 451 fanmi
Gildiv ak moulen kann	Detwi	5
Atelye FPDI (Fondasyon paradi endyen), CCSA	Gen domaj	2
Jaden	Detwi	13000 kawo tè
Zannimo	Mouri ak disparèt	Bèf 9 263/ Kabrit 12 407/ Volay 75 000
Pèch	Pèdi ak disparèt	6 sit pech; 3 DCP, 85 ti kannòt (bwafouye), 23 bato ak vwal, 10 motè deken chevo; 40 motèchevo; 45 mil met fil naylòn, 57 filè, 68 nas, 8 milwat, 8 batri twojan 12 vol

Toujou nan sousi pou nou founi je gade dega sou pasaj Matye fè nan komin Abriko, asosyasyon AJVPA¹ te rive yo menm tou fè kèk evalyasyon. Dapre rapò ki rele “État de la situation et de l'estimation des dégâts humains et matériels après le passage de l'ouragan Matthew de catégorie 4”, preske tout jaden yo detwi, plis pase mwatye kay yo detwi e sa k pa detwi yo andomaje epi tout aktivite komès yo kanpe lakòz machandiz ki pèdi.

Tablo 3 : Dega siklòn nan te fè

Dega anrejistre	Fanmi viktim	Kay detwi	Kay andomaje	Lekòl detwi	Lekòl andomaje	Legliz detwi	Legliz andomaje	Bèt mouri ak disparèt	Jaden detwi	Moun blese	Mò pandan	Mò aprè
Kantite	6400	3413	2302	43	7	41	17	33924	31433	202	45	50

Sous : AJVPA, FPDI ak Lameri, novanm 2016

Pa rapò ak tout dega ki anrejistre sou komin nan daprè done evalyasyon Lameri ak AJVPA, nou rive wè popilasyon an vilnerab anpil e sa mande yon entèvansyon ijans pa rapò ak bezwen yo.

¹

Association des jeunes volontaires pour le progrès des Abricots

Pou fè fas kare ak sitiyasyon malouk sa a, Lameri pa rapò ak fèb mwayen li oblige ouvri pòt komin lan pou resevwa èd ak don ki soti tribò babò.

Kòm nou ka remake nan tout peyi aprè yon katastwòf, peyi ki frape a toujou nan pozisyon pou resevwa ED AK DON ki soti lòt kote. Èd ak don sa yo ride reponn ak bezwen premye nesesite popilasyon ki viktim nan catastrof la genyen. Nan ka komin abriko, otorite lokal yo te mete ansanm ak kèk moun nan popilasyon an pou pataje sa yo genyen ak rès popilasyon an sitou moun yo ki nan abri pwovizwa yo. Jefò sa yo te kontinye jiskaske kèk patikilye ak kèk ONG te rive pou bay kout men malgre move sitiyasyon wout yo. Wout pou rive Abriko yo te gen tan pa t bon menm anvan siklòn nan. Sitiyasyon an vin pi grav apre siklòn nan fin pase, sa ki mete vil la nan yon kwen.

4. Popilasyon an met tèt ansanm apre pasaj siklòn nan

Kondisyon vi nan komin Abriko te deja pat fasil pou anpil moun kap viv nan popilasyon an akoz fèb mwayen egzistans yo ak mank sèvis sosyal ki pi piti yo. Pasaj siklòn Matye vin ranfòse nivo vulnerablite a nan komin Abriko. Lyen sosyal yo te egziste deja, men daprè enfòmasyon nou te jwenn se kòm si sosyete a te fann , nan sans divèjans ak mezantant ki te genyen nan mitan popilasyon an akòz koze politik. Menm koze politik sa a ta pral pèmèt nan premye èd ki te rive yo nan komin nan te gen gwo difikilte pou popilasyon an te benefisyé yo. Èd yo te bay an moun pa. Pratik sa a te lakòz gen dega ki anrejistre tankou machin ak motosiklèt ki te boule. Aprè rankont kèk notab ak kèk sitwayen angaje plis otorite lokal nan komin nan, yo te rive jwenn yon solisyon kote yo ta pral itilize yon lòt estrateji pou jere sitiyasyon an. Daprè enfòmasyon ak done nou kolekte pandan travay nou sou teren , gen gwo chanjman ki fèt nan popilasyon an. Pou kèk ankete, ta sanble pasaj siklòn nan menm si li detwi preske tout bagay men li ta pèmèt tou gen lapè, rekonsilyasyon ak tèt ansanm ki fèt nan komin nan. Lide sa yo vini pa rapò ak divejans ak konfli sou tout fòm ki tap ravaje popilasyon an. Popilasyon an vin soude youn ak lòt ankò e lavi tèt ansanm nan repran jarèt. Nou ka wè sa nan fason yo gwoupe yo pou yo travay ansanm, yo vin devlope epi ranfòse yon lespri pataj kote youn ede lòt.

Travay nan tèt ansanm ak solidarite yo te pèmèt yo fè netwayaj nan wout yo. Yo te koupe bwa ki te tonbe nan wout yo, woule wòch ki te konble wout yo pou yo fè pasaj pou moun a pye, moun sou

bèt, machin, motosiklèt eletriye kapab pase. Yo te netwaye sous dlo ak debleye kay tou. Travay yo pat fasil men ak entèvansyon Lameri ak kolaborasyon popilasyon an tout bagay te kòmanse vin miyò. Popilasyon an te toujou rete sou de pye militè li. Youn tap voye je sou lòt pou ti rès van ki tap soufle ak lapli ki tap tonbe pat lakòz okenn lòt moun viktим. Pou sa, tout moun te swiv modòd otorite lokal yo te bay pa filyè proteksyon sivil.

5- Pèsepsyon popilasyon an sou otorite lokal yo, ONG ak Leta

Daprè enfomasyon nou rekeyi, popilasyon an mete aksan sou majistra yo selman kòm otorite lokal. Majistra yo gen pou devwa pou byen administre komin nan, ranfòse estrikti yo ak devlope komin yo. Otorite lokal yo se zye leta santral la ki la pou akonpanye popilasyon an nan ede yo jwenn sèvis ki pi piti yo bezwen pou yo fonksyone yo. Done nou jwenn yo montre majistra yo pa rive akonpaye popilasyon an jan yo te swete, la. Feblès sa a fè popilasyon an manke konfyans nan yo. Popilasyon an di otorite lokal yo fèb, yo se pope twal, yo pa gen konpetans, yo pa kapab pran okenn inisyativ, yo san konsyans. Popilasyon an wè otorite lokal yo tankou granmanjè, gagotè ki pap regle anyen pou komin nan, men yo pran pòz chèf yo epi yap regle afè pèsonèl yo. Daprè popilasyon an, otorite lokal yo pran sa k ta genyen pou komin nan pou yo, fanmi yo ak zanmi yo, dèfwa yo blyi si yo ap jere yon komin.

Jan popilasyon an wè travay aktè yo

Anpil nan ankete yo montre nou yon sòt de satisfaksyon pa rapò ak travay otorite lokal yo nan moman siklòn Matye a. Yo evalye travay la kòm yon bon travay paske ankete yo bay majistra yo yon nòt ki vwazinay 5 sou 10. Yo bay yo nòt sa, pou devouman yo nan jan yo tap kominike ak popilasyon sou evolisyon siklòn nan, pou demach yo te antreprann pou deplase moun ki te nan zòn gwo malè pandye yo, pou mete yo nan sant ebèjman. Malgre fèb mwayen yo, yo te rive jwenn dlo, manje, ekleraj pou te ka pèmèt moun yo viv kote yo te ebèje yo a.

Pou majistra yo te ka rive fè sa, yo te oblige miltipliye kontak yo pou jwenn ti kichòy sou fòm èd ak don ki tap sòti lòt kote swa nan nivo nasyonal bò kote gouvènman an ak òganisasyon yo, swa nan nivo entènasyonal bò kote ONG yo ak lòt gouvènman etranje, pou reponn ak bezwen popilasyon an. Jefò sa yo fèt paske komin nan pat pare pou fè fas kare ak katastwòf.

Èd ki te rive jwenn popilasyon an bay viziblite ak katèl minisipal la. Nan kesyon ki te gen pou wè ak otorite lokal, epi nòt yo tap bay, nou rive jwenn nòt sa bay pou premye majistra, akoz devouman'l nan abilité'l e onètete li. Ankete yo te pale konsa, “lè èd yo rive nan komin nan si premye majistra a la popilasyon an satisfè paske li fè tout moun patisipe. Men lè li nan rankont lòt kote se lòt de yo ak direktè meri a ki la yo fè bagay yo pa klan. Lè yo fin plen lakay yo, bay fanmi ak zanmi yo si genyen kèk moun ki pi vyolan a jwenn; tandike ak premye majistra a se popilasyon an avan tout bagay”. Yo di premye majistra a se yon “*blan gason*” nan fason li konprann moun, epi yo prezante'l tankou ansyen majistra Fignole ki te konn bay bon sèvis nan komin nan. ***espresyon blan an vle di yon moun ki bon ki respekte pawòl li epi kenbe pwomès li***

Yon lòt bò, popilasyon gen yon pi bon lèy pou ONG yo. Daprè enfòmasyon yo ban nou, ONG yo ta fè yon travay positif pou volonte ak detèminasyon yo pa rapò ak risk yo pran pou rive bay sèvis malgre pa gen wout. ONG yo te prezan pase leta a ki ap kale wès. Repons yo te pèmèt yon ale mye pou kominote a. Moun nou te ankete yo bay ONG yo yon nòt ki vwazinay 6 sou 10 pou kalte entèvansyon yo. Alòske menm ankete sa yo bay Leta a sèlman 2. Pou yo, Leta a pa regle anyen.

6- Èd ki vini depaman ak vrè bezwen popilasyon an

Aprè pasaj siklòn Matye a, popilasyon an te nan bezwen lakòz tout bagay yo te detwi. Anpil nan moun yo pa't sove anyen, sèlman yo menm ki pa mouri. Li pa't fasil ditou pou èd te rive jwenn popilasyon an paske wout yo kraze. Kit wout prensipal la, kit ti wout sou kote yo tout se kastèt chinwa. Pwooblèm nan vin pi mal aprè pasaj siklòn nan paske depi nan ankèt ki te fèt nan ete 2016 la, popilasyon an te gen tan di youn nan gwo priyorite yo se wout la.

Daprè enfòmasyon nou rekeyi èd ki rive jwenn popilasyon an pa reponn ak vrè bezwen popilasyon an. Daprè ankèt nou te fè nan sezon Ete 2016 la ak ankèt nou te fè aprè pasaj siklòn Matye, priyorite yo se wout nan premye ankèt la epi sante nan dezyèm nan.

Tablo diferans ant bezwen ki pi devan anvan ak aprè siklòn nan

Bezwen	Pourcentage	
	Ete 2016	Desanm 2016
Wout	45.7	40
Sante	9.5	48
Dlo	12.4	16
kouran	4.8	16
Travay	12.4	24
Manje	1	36

Lè' n gade tablo sa a, nou ka wè diferans ki genyen ant bezwen ki pi devan anvan ak aprè pasaj siklòn nan. Nan yon lojik ki soti nan sa ki gen pi gwo pousantaj pou ale nan sa ki gen pi piti, n ap wè anvan siklòn nan priyorite yo se te wout, dlo ak travay; alòske apre pasaj siklòn nan, priyorite yo se sante, wout ak manje.

Lè n konpare pousantaj yo youn ak lòt, popilasyon an pat gen nesesite manje ditou anvan pasaj siklòn matye a, men apre evènman sa a nesesite a vin soti tèt li. Li pase de 1% à 36%. Sante a vin yon gwo bezwen tou paske avan siklòn nan se sèl man 9.5% moun ki te mete 1 anvan tandiske apre siklòn nan se 36% moun ki wè 1 tankou yon nesesite. Men wout la rete yon priyorite ni anvan, ni apre siklòn nan menm 1 pèdi nan valè 1 apre siklòn nan. Dlo, kouran ak travay vin pran plis vale tou. Travay la menm vin double. Li soti nan 12.4% pou 1 rive nan 24% aprè pasaj siklòn nan. Tout sa moutre nou pasaj siklòn nan chanje bezwen yo. Pou fè fas kare ak pwoblèm sa yo, popilasyon an idantifye Leta, ONG ak otorite lokal nan premye ak dezyèm ankèt la tankou enstans ki ka ede yo rezoud pwoblèm sa yo.

Aprè pasaj siklòn nan gen kèk entèvansyon ONG yo fè ansanm ak otorite lokal yo. Nan èd yo bay yo, yo touche pwen sa yo: distribisyon pwela, kit ijjenik, konsiltasyon ak distribisyon medikaman, epi distribisyon manje. Daprè temwayaj kèk ankete èd sa yo pa twò reperezante anyen pou yo. Pou eksplike sa, yo te site pwovèb kreyòl sa a ki di “*lè w pa gen manman ou tete grann*”, se yon fason pou montre yo pa gen chwa akoz sitiyasyon e kondisyon yo twouve yo.

Aprè yon katastwòf, popilasyon ki viktim nan toujou gen gwo difikilte. Menm si èd ki vini yo pa bobo ak sa moun yo ta atann, li ede fè fas kare ak kèk pwoblèm kan menm. Distribisyon pwela ak tòl te pèmèt anpil moun ki te gen tèt kay yo ki ale rive kouvri kay yo epi tounen lakay yo. Lekòl ak legliz yo te kouvri sa te pèmèt anpil moun te komanse ap sere lyen sosyal yo . Apre èd sanitè yo popilasyon an te apresye e ki te nesesè, lot èd yo tankou manje pa gen twòp enpòtans men li ede yo kanmenm.

Distribisyon manje yo te ede popilasyon an kenbe kè apre move tan an. Men anekte yo montre yo pa konprann poukisa plis pase yon mwa aprè pasaj siklòn nan ONG yo kontinye ak bay manje. Pou yo, ONG yo ta dwe ap distribye semans ak ti pye bwa pou fè jaden. Sa pase konsa dapre yo paske anekte pa't gen chans pou diskite sou èd y ap ba yo. ONG yo bay sa yo vle. Anplis de sa, manje kap distribye yo pa ale nan menm sans ak abitid alimantè popilasyon an. Moun nan komin Abriko, manje yo se viv, men manje ki rive jwenn yo se diri, pwa, lwil ak mayi moulen. Pou popilasyon an: “*Manje yap distribye yo pa gen okenn vitamin ladan yo. Lè manje pa ekilibre li ka pèmèt nouvo maladi develope nan kò nou.*”

Foto Éd popilasyon an te resevwa

Pwa frans Samaritain's Purse t ap distribya pa gwo manit/Souk are, Abriko 21 desanm 2016

Pwa frans Samaritain's Purse t ap distribya pa gwo manit/Souk are, Abriko 21 desanm 2016

Pwela machin USAID te pote al sanble Biwòt nan Paradis des Indiens / Abriko 22 desanm 2016

Machin ONG samaritain's Purse ki pote yon vale sak mayi pou al bay / Abriko 21 desanm 2016

Logo ONG Samaritain's Purse pou di l pral fè distribisyon/ Sou kare, Abriko 21 desanm 2016

7. Èd imanite bay viziblite pou enstans kap entèveni

Nan èd kap bay yo nou ka remake viziblite kèk entans, tankou **ONG yo, katèl minisipal la ak kèk lot patikilye, tankou moun ki ap travay nan ONG yo.**

Nou te ka remake presans kèk moun nan komin nan ki pote mayo ak logo plizyè ONG, tankou samaritain's purse, medsen dimond, Actaid, premye ijans entènasyonal, PAM PNUD/USAID elatriye.

ONG yo ki tap entèveni nan komin nan te itilize gwo pankat ak logo pou te ka idantifye yo. Kote yo tap fè rasanbleman oubyen distribisyon yo afiche pantkat tankou se te drapo ki te monte pou

make teritwa sa a. Viziblite yo te parèt a travè machin yo ki te gen logo ak non ONG a. Chak anplwaye te pote mayo ak kaskèt ki pote non ak logo ONG yo. Kèk ankete ta fè n konnen ONG yo plis vizib atravè materyèl yo pase sèvis yo bay, sa vle di yo wè plis machin ak moun ki pote non ONG yo pase sèvis yo bay. Yon sitiyasyon ki kreye fristrasyon lakay popilasyon an. Konsa, popilasyon an wè ONG yo depanse pifò lajan an nan fè wè pase nan fè aktivite ki koresponn ak sa l t ap swete.

Kèk nan ankete yo ta fè konnen ONG se yon zouti ki la pou akonpanye Leta nan fè developman. Entèvansyon yo ta dwe chita sou bezwen popilasyon an, men se kòm si nou wè bagay yo lanvè, sa vle di ONG yo pran plas Leta a. ONG yo fè sa yo vle kote yo vle lè yo vle. Anpil fwa menm ateri yo pa ateri ak pwojè yo. Daprè enfòmasyon ankete yo, kèk moun ki ap travay nan ONG a itilize non an pou ka rive fè sa yo vle, tankou domine ak manipile moun jan yo vle, abize fanm, kreye divizyon nan fwaye, kreye nouvo fanmi elatriye.

8. Popilasyon an gen yon evalyasyon miks sou leta

Daprè enfòmasyon nou rekeyi popilasyon an wè leta sou plizyè fòm :

1-Genyen ki di leta se fòs lòd yo, lè sa a yap pale nou de polisyè yo, ak jij de pè ki la pou mete lòd epi fè jistis ;

2-Genyen ki di leta se eli lokal yo tankou majistra yo, asèk ak kasèk yo. Pifò ankete yo wè Leta a konsa.

3- Genyen tou ki di se gwo chèf yo lè sa a yap pale de prezidan, minis, senatè ak depite yo, yap pale de leta santral

4- Genyen tou ki di leta se nou, lè sa yo wè chak gress moun kòm yon otorite;

Enfòmasyon nou jwenn moutre nou prezans Leta a te toujou la malgre fèb mwayen li, lè sa a yap pale de polisyè ak majistra yo. Yo pale tou de absans ak mank volonté Leta ki pa janm regle anyen pou komin nan. Daprè yo ta sanble moun nan komin nan pa konn ranpli devwa sivik yo paske yo toujou trete yo tankou san fanmi, pou yo pa di yo bliye yo. Lè sa a yo wè leta tankou gwo chèf yo (presidan, minis, palmantè) ki lakòz komin nan pa ka evolye paske yo pa ni mete ni

kreye ankenn estrikti pou sa. Ti fèb mwayen yo bay majistra yo paka reponn ak anyen pou popilasyon an. Pou sipòte sitiyasyon malouk yo, kwayans popilasyon nan Bondye peze lou sou jan yo panse ak konprann.: “*Aprè Bondye nan syèl la, leta nou se ti sa nou te posede ki detwi ak soutyen e bon volonté majistra yo espesyalman premye majistra a ki konprann tout moun ak ti èd ONG yo bay.*”

9. Konklizyon

Rechèch ki reyalize sou komin Abriko sou enpak depa ONG yo se yon patenarya ant fakilte ethnoloji ak NSF. Metòd nou itilize poun ranmase done yo pèmèt nou rive wè relasyon ki egziste ant moun ak moun nan komin nan, pèsepsyon moun yo genyen sou aktè kap bay sevis yo, viziblite èd imanitè bay ak aktè yo, idantifye bezwen yo epi evalye travay chak aktè sa yo ki ap bay sevis. Popilasyon an te evalye sèvis chak aktè et ba yo yon nòt ki daprè yo menm egal ak travay yo fè. Etid sa a pèmèt nou rive konprann, kelkeswa aktè k ap entèveni nan yon kominate dwe chita diskite ak polilasyon an sou bezwen yo, oubyen fè yon evalyasyon pou chache idantifye vrè bezwen popilasyon an. Aktè k ap entèveni pa dwe aji sou konplisite men ak konsantman popilasyon. Developaman chak kominate dwe fèt ak moun ki nan kominate a epi pou moun ki nan kominate a. Lè nou gade deskripsiyon popilasyon an sou aktè yo nou rive konprann popilasyon an se yon miwa ki la kap pwojte tout bagay. Daprè kesyon sou pèsepsyon popilasyon an sou aktè yo nou wè kijan popilasyon an kapte imaj aktè yo. Lè'n gade repons ki gen pou wè ak jan èd ap distribye done nou rekeyi yo moutre n aktè k ap bay èd sa yo trete moun yo tankou ti moun. Si nou ta repete sa moun yo di fòk patenarya ki genyen ant leta a ak ONG yo ta respekte. Yo di yo wè wòl ONG yo envèse e yo menm pretann genlè ONG yo ta ranplase Leta a.

10. Rekomendasyon:

Kòm rekòmandasyon n ap aksantye sou sa moun yo di:

- Fòk Leta a pran responsabilite l pou fè travay li jan l dwe fè l san distenksyon ni jijman valè

- Sepou sèvis yo dekonsantre. Se pa kapital la ak gwo vil yo sèlman ki gen moun kap viv ni konn ranpli devwa sivik yo.
- Se pou leta a siveye tout sa k ap pase nan komin nan
- Fòk leta a ta chita ak ONG yo pou travay ansanm pou byenèt popilasyon an
- Fòk ONG yo ki travay nan menm domèn ta fè yon sèl pou yo ka ateri
- Fòk ONG yo Chita ak popilasyon an pou evalye ansanm bezwen yo
- Fòk Leta a ta panse sou kalte konstriksyon kap fèt pou lè gen katastwòf natirèl pou menm bagay pa repeste
- Fòk otorite konsene yo kreye infrastruktè pou komin nan ka developpe.
- Jwen ankadreman ak fomasyon pou ranfose ak relanse pwodiksyon

Anèks

Kesyonè ankèt desanm 2016

Komin:	Seksyon Kominal/ Katye:
Laj:	Sèks:
1. Se kiyès wap tyeke pou konnen sak pase nan zòn nan?	
2. Depi gen yon pwoblèm nan zòn nan, se kiyès ki kapab rezoud li?	
3. Dapre ou menm, ki pi gwo bezwen nou nan zòn nan? R: 1-manje, 2-dlo, 3-sante, 4-lekòl, 5-kouran/ekleraj, 6-wout, 7-travay, 8-sekirite, 9-inondasyon, 10-irigasyon, 11-kredi, 12-ankadreman /sipò pou jaden, 13-ankadreman /sipò pou lapèch, 14-lòt:	
4. Pami sa yo, kisa ki parèt pi devan? R: 1-manje, 2-dlo, 3-sante, 4-lekòl, 5-kouran/ekleraj, 6-wout, 7-travay, 8-sekirite, 9-inondasyon, 10-irigasyon, 11-kredi, 12-ankadreman /sipò pou jaden, 13-ankadreman /sipò pou lapèch, 14-lòt:	
5. Èske pwoblèm sa yo kapab rezoud? R: 1-wi (n=24), 2-non (n=1)	
6. Èske nou menm menm vwazen nou kapab rezoud pwoblèm sa yo? R: 1-wi (n=1), 2-non (n=24)	
7. Ki aksyon nou menm konn poze apre Siklòn Matyè?	
7a- Ou te pataje avèk vwazen/vwazin w apre siklòn nan? R: 1-wi, 2-non	
7b- Vwazen/vwazin te pataje avèk w apre siklòn nan? R: 1-wi, 2-non	
8. Dapre ou menm, èske aksyon sa yo efikas? R: 1-wi, 2-non	
9. Èske asosyasyon lokal kapab rezoud pwoblèm sa yo? R: 1-wi (n =3), 2-non (n=21)	
10. Ki asosyasyon lokal yo?	
11. Ki aksyon asosyasyon lokal te poze apre Siklòn Matyè?	
12. Dapre ou menm, èske aksyon sa yo efikas?	

R: 1-wi, 2-non

13. Èske otorite lokal yo kapab rezoud pwoblèm sa yo?

R: 1-wi, 2-non

14. Ki aksyon otorite lokal te poze apre Siklòn Matyè?

15. Dapre ou menm, èske aksyon sa yo efikas?

R: 1-wi, 2-non

16. Èske leta kapab rezoud pwoblèm sa yo?

R: 1-wi, 2-non

17. Ki aksyon leta te poze apre Siklòn Matyè?

18. Dapre ou menm, èske aksyon sa yo efikas?

R: 1-wi, 2-non

19. Èske ONG kapab rezoud pwoblèm sa yo?

R: 1-wi, 2-non

20. Èske w wè ONG ki te vini apre Siklòn Matyè?

R: 1-wi, 2-non

21. (si wi) Ki ONG?

22. Ki aksyon ONG sa a te poze apre Siklòn Matyè?

23. Dapre ou menm, èske aksyon sa yo efikas?

R: 1-wi, 2-non

24. Ki èd ONG sa a te pote?

25. Èske w te resevwa yon sipò nan men ONG sa a?

R: 1-wi, 2-non

26. Èske tout moun nan zòn nan jwenn?

R: 1-wi, 2-non

27. Èske ONG ki te la anvan Matyè toujou la?

R: 1-wi, 2-non

28. (si wi) Ki ONG?

29. Ki èd ONG sa a te pote?

30. Èske w te resevwa yon sipò nan men ONG sa a?

R: 1-wi, 2-non

31. Èske tout moun nan zòn nan jwenn?

R: 1-wi, 2-non

KÔMANSE ANREJISTRE VWA MOUN

32. Dapre ou menm, ki pi gwo fòs oubyen kapasite zòn nan genyen?

33. Kijan pou ranfòse fòs / kapasite sa a ?

34. Èske sa a fèt apre siklòn nan ?

R: 1-wi, 2-non

35. An gwo, kijan ou ta ka evalye repons apre Siklòn Matye?

36. An gwo, ki chanjman w wè ki te fèt apati Siklòn nan?

37. Dapre w menm, kisa ki te bon?

38. Dapre w menm, kisa ki merite chanje?

39. Kijan w ta evalye travay ONG apre Siklòn Matyè?

Annapre, bay nòt 1-10:

40. Dapre w menm, kisa ONG yo ta sipoze fè?

41. Èske se sa yo te fè?

R: 1-wi, 2-non

42. Epi pou otorite lokal yo, kijan ou ta evalye yo apre Siklòn Matyè?

Annapre, bay nòt 1-10:

43. Dapre ou menm, kisa otorite lokal ta sipoze fè?

44. Èske se sa yo te fè?

R: 1-wi, 2-non

45. Epi pou leta, kijan ou ta evalye leta apre Siklòn Matyè?

Annapre, bay nòt 1-10:

46. Dapre ou menm, kisa leta ta sipoze fè?

47. Èske se sa li te fè?

R: 1-wi, 2-non

48. Èske ayisyen konn fè tèt ansanm?

R: 1-wi, 2-non

49. Èske w gen lespwa sou lavni a?

R: 1-wi, 2-non

50. W gen yon denye mo w ta bay nou?

Liste ong